

שבת שובה
יום כיפור

תשפ"ז

גליון המאיר

בה"י
שנה ה'
גליון
דמ"ז

פנינים יקרים, רעיונות מכריקים, סיפורים נפלאים,
מהוך שיעורי הרב הנאון המשפיע,
פה מפיק מרגליות
רבי מאיר צוויבל שליט"א
מחבר ספרי נר המאיר

מאמר המאיר

העושה עסק מסעודת שבת זוכה לבנים צדיקים ויוצא זכאי בדיון

קחו עמכם דברים

בהפטרה (הושע יד ב-א): 'שובה ישראל עד ה' אלוך כי כשלת בעוונך, קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וגו'. ויש להבין מה הם אותם דברים שיש לקחת כשעושים תשובה.

ויש לומר בהקדם האימרה המפורסמת מהרה"ק מרחשין זי"ע על הפסוק (ישעיה נח יג) 'אם תשיב משבת רגליך עשות חפצך ביום קדש', 'רגליך' מלשון רגילות, דהיינו שאם האדם מקבל על עצמו קבלה טובה בשבת שובה, ועושה תשובה על רגילות אחת אשר לא טובה, מבטיח לו הקב"ה 'עשות חפצך ביום קדש' שימלא משאלות לבו לטובה ביום הקדוש ויחזק לחיים טובים בספר.

העסק בשבת עיקר גדול בחינוך הבנים

והנה בריש מסכת שבת (ב) אומרת הגמרא כהאי לישנא: 'הכא דעיקר שבת הוא תני אבות ותני תולדות התם דלאו עיקר שבת הוא אבות תני תולדות לא תני', ופירש הרה"ק מביקסאד זצ"ל: 'הכא דעיקר שבת, פירוש, כאשר השבת הוא עיקר אצל האדם, ועושה ממנו ענין ועסק גדול, ומאריך על שולחנו בדברי תורה ושירות ותשבחות, אז 'תני אבות ותני תולדות', יש אבות שומרים את השבת וגם תולדות, כי העסק והשמחה של מצוה עושים רושם על הילדים וההשפעה עוברת לדורות הבאים, מה שאין כן במקום 'דלאו עיקר שבת', כשהאדם אינו

עושה עסק מן השבת, אז 'אבות תני', האבות עדיין לומדים ומקיימים מצוות כראוי, אך 'תולדות לא תני', בניו אחרי כן אינם הולכים בדרכיו. עכ"ה. ובענין זה שמעתי שפעם אחת הגיע בעל עבירה אחד אל הרה"ק רבי הערשעל'ע מספינקא זצ"ל וביקש ממנו דרך תשובה, הורה לו רבי הערשעל'ע שיאריך על שולחנו בליל שבת.

בדרך רמז מפני צער החורבן

סיפרו פעם להרה"ק רבי ברוך ממעונות זי"ע על גדול אחד שחיבר ספר על סדר קדשים, נענה רבי ברוך בפליאה: 'תמוה לי מאוד, היאך יכולים לעשות חיבור על סדר קדשים, הלא כשאני אומר פרק 'איהו מקומן', ואני מתבונן איפוא הוא היום 'מקומן של זבחים', מתהפכים מעי בקרבי ואני יכול להמשיך יותר, וזה יכול לעשות חיבור שלם בעניינים אלו?!!...

ובענין זה שמעתי לפרש מה שאומרים בפיוט של העבודה במוסף: 'נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד', דלכאורה תמוה, מדוע אינו מפרש להדיא היכן עמד?!! אלא הענין הוא, כי מחבר הפיוט היה יוסי בן יוסי כהן גדול, והוא בעצמו ראה את הבית בתפארתו ועבד את העבודה, לכן כאשר בא אחר כך לתקן את הפיוט ונזכר במקום שעמד בו הכהן גדול לפני ולפנים לא היה מסוגל לבטא זאת בכח לכן כתב רק ברמז, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד. ובוה אמרתי לבאר על שאין מצוי בדיני תלמוד ירושלמי על סדר קדשים, (ולכמה שיטות לא נתחבר מעולם) כיון שהם היו קרובים אל החלל, ולא יכלו לצמצם לעשות ביאור על סדר קדשים.

ובזה אפשר לפרש מילתא דתמיהא בפרשת וילך, דהנה על הפסוק (דברים לא א) 'וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל' מפרש רש"י: 'וילך משה וגו', והוא פלא, מה רצה רש"י לבטא כאן. אכן לפי האמור יש לפרש שפיה, דהנה אמור חז"ל (איכה רבתי פ"א) שקשה סילוקן של צדיקים יותר מחורבן בית המקדש, על כן כאשר הגיע רש"י לפסוק זה שמיייר מתחילת סילוקן של משה רבינו לא היה רש"י מסוגל לכתוב בפירוש ורק סיים ברמז, וגו'.

המאריך בסעודות שבת זוכה לכתובה וחתימה טובה

ויש להעמיס ענין זה בדברי יצחק אבינו בפרשת תולדות (בראשית כו כז-כח): 'ראה ריח בני כריח שדה אשר בירכו ה', דהיינו שיצחק אבינו הרגיש ביעקב ש'ריחו נודף' מתורה ומצוות, ואמר שזהו וודאי השפעה מריח שדה אשר בירכו ה', וברש"י זה שדה תפוחין, דהיינו מסעודת חקל תפוחין קדישין בלילי שבתות, כדאיתא בייטב לב, כי העסק שעושה משבת קודש נספגו ונבלעו בדמו של יעקב

מאמר המאיר

יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, וכתב ה'תולדות' (פרשת צו) בשם מן הבעש"ט ז"ע שהבת קול יצא והולך לכל אחד ואחד ומעוררו לתשובה, ולכן יש לכל אחד בכל יום הרהור תשובה, והנה האדם שהוא טרוד במרוצת החיים אינו נותן לב להבין וחושב שזהו סתם הרגשה של מרה שחורה, אך המשכיל יבין שזהו קול ה' שקורא אליו להתעורר בתשובה ולהחזיק בתורה הקדושה.

והנה יש לומר, שבשבת קודש שהאדם נח ממרוצת החיים, ואור קדושת השבת מאיר אל לבו ומזכך את דעתו, אז נקל לו יותר לקלוט הבת קול. ובזה יש לפרש: 'הכא דעיקר שבת תני אבות ותני תולדות', דהיינו שבכח השבת קודש מתקיים באדם מה ששינוי ב'אבות' שבת קול יצאת מהר חורב ומעוררו לתשובה, ובאופן שכתב ה'תולדות', דהיינו שמרגיש ומבין שה' יתברך קורא אליו ואינו מניח לבת קול לחלוף כלעומת שבא.

ובזה יש לפרש את פסוקי ההפטרה: 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוונך', ואמר 'קחו עמכם דברים', דהיינו את הקול דברים שאתם שומעים מהבת קול היוצא וקורא אליכם, שזה יסייע בעדכם להתעורר ולשוב בתשובה שלימה. ולכן אומרים הפטרה זו בשבת קודש, כי בכח קדושת השבת זוכים להבין ולשמוע את דברי הבת קול ולהתעורר בתשובה.

בגלל 'שמעק טאביק'...

העובדא הבאה ידועה ומפורסמת, ויש לה כמה גירסאות, ואנו נספור כפי שקיבלנו אותה: ערב יום הכיפורים, ר' זלמן הגביר יושב בבית הכנסת לאחר שהשביע את נפשו בסעודת המפסקת, ושופך את לבו בתפילה זכה. פתאום ניגש אליו ר' משה העני וביקש ממנו קצת טאביק, ר' זלמן שלא היה יכול להרגיש ברעבוננו של ר' משה, לא הצליח להבין, היאך אפשר להיות עסוק בשעה רמה כזו בשמעק טאביק, לכן הראה לו פנים זעופות בהראותו על המחזור ולא הסכים ליתן לו.

באותה שנה נתהפך הגלגל על שניהם, ר' משה העני הצליח בכמה עסקים והפך להיות גביר אדיה ולעומתו ר' זלמן הגביר איבד את כל הונו עד שהוצרך לחזור על הפתחים, בצר לו נסע ר' זלמן אל הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע ושפך לפניו את מר לבו, איך באיזה חדשים הפך להיות מגביר אדיר לעני מרה, הביט עליו הרה"ק מבארדיטשוב בעיניו הקדושות והזכיר לו את המעשה שאירע עמו ביום הכיפורים, ואמר לו: 'כל זה בא לך בגלל שסרבת להחיות את נפשו של העני, באותה שעה נגזר בשמים שתתחלפו, ר' משה העני יהפוך לעשיר ואתה תהפוך לעני במקומו', 'אבוי לי זעק ר' זלמן, 'אכן שגיתי ולא נהגתי כראוי, אך מה אעשה עכשיו? וכי לעולם אשאר עני ונדכה?', 'אכן' השיב לו הרה"ק מבארדיטשוב ברחמים, 'גזירה הוא ואין מה לעשות, זולת עצה אחת יש לך, אם תוכל לגרום שר' משה יתנהג עמך כפי שאתה נהגת עמו, דהיינו שתבקש ממנו טאביק להריח והוא יסרב ליתן לך, אז תוכל להחזיר את הגלגל כמקדם'.

התחזק ר' זלמן ונסע משם כשרחו נחה במקצת, יש עצה וצריך למצוא את ההזדמנות המתאימה. ההזדמנות לא איחרה לבוא: ר' משה הגביר החדש ערך שמחת נישואין לבנו וכל בני העיר ונכבדי הסביבה באו ליטול חלק בשמחתו, בעיצומו של הקבלת פנים בעת שהיה ר' משה עסוק בעריכת הקנינים ובקבלת האורחים ניגש אליו ר' זלמן העני וביקש ממנו במפגיע: 'הב לי בבקשה שמעק טאביק', ר' משה עצר מיד מכל עסקיו, הוציא מכיסו את קופסת הטאביק והושיטה לעני במאור פנים, העני החמיץ פנים, נטל הטאביק והסתלק משם, עברו כמה דקות, ר' משה מלווה את בנו לחופה, לצידו הולכים המחזותנים והרב ושאר נכבדים, כולם שרויים בהתרגשות עילאית, פתאום נדחף שוב העני מקודם וצווח לר' משה: 'הב לי עוד טאביק בבקשה', הכל נשתוממו מן החוצפה ורצו לסלקו משם ולהעמידו על מקומו, רק ר' משה בעצמו לא איבד את עשתונותו, בניחותא הושיט את ידו לכיסו והגיש לעני את קופסת הטאביק, פתאום פרץ העני בבכי מר: 'וכי טאביק אני צריך?! את כספי אני צריך', הבין ר' משה שדברים בגו ולאחר החופה הזמין את העני לחדרו וביקש לשמוע במה דברים אמורים, הציג ר' זלמן את עצמו כגביר לשעבר והזכיר לו את המעשה שהיה עמו ביום כיפוח, והוסיף לספר לו מה שאמר לו הרה"ק מבארדיטשוב, 'כל כך קויתי שתסרב ליתן טאביק לפחות פעם אחת, אך עכשיו אבדה תקותי לשוב עוד לימי עשרי' בכה ר' זלמן, ריחם עליו ר' משה ולאחר החתונה ערך עמו חשבון מכל נכסיו והעניק לו חצי מרכושו. ע"כ המעשה.

ואפשר שלכן התפשט המנהג בקרב תפוצות ישראל להריח טאביק ביום הכיפורים, לזכר אותו מעשה שאירע ביום הכיפורים, וכדי לזכור עד כמה חמור הענין של בין אדם לחבירו שאין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו.

וגרמו שיהיה ריחו נודף, ורמז לדבר: שד"ה ראשי תיבות 'הכא דעיקר שבת! להורות שבזה תלוי אם ילכו הבנים בדרכי אבות ויתקיים בהם 'ויתן ויחזור ויתן', דור אחר דור. ומביא הפסוק כמה ראיות ליסוד זה: 'מטל השמים, ומשמני הארץ, ותירוש', וכמו שדרשו חז"ל במדרש (ילקוט שם): 'מטל השמים זה מקרא, ומשמני הארץ זה משנה, ורוב דגן זה תלמוד, ותירוש זה אגדה'. דהיינו שתחילה מביא ראיה מן המקרא דכתיב 'לעשות את השבת לדורותם', דמשמע שלפי אופן עשיית השבת כך יהיו הדורות הבאים, ואחר כך מביא ראיה מן המשנה, דהכא דעיקר שבת הוא תני אבות ותני תולדות, ומוסיף ומביא ראיה מן האגדה, ממעשה של רבי יהושע בן חנניה והקיסה, שאמר לו שהתבלין לגדל בנים צדיקים שיהיה ריחם נודף הוא כל המשמר את השבת.

ובזה יש לפרש: 'אם תשוב משבת רגליך, רגליך קאי על יוצאי חלציו של האדם, כדרך שאמרו 'ברא כרעא דאבוה', ואמר שאם תכניס עבודה בשבת קודש בשביל ילדיך, שגם הם יטעמו מנועם זיו השבת ויתענגו בה לפי דרגתם, אזי 'עשות חפצין ביום קדשי', תזכה לצאת זכאי בדין בזכות זה שהם הולכים בדרך הישר.

קדושת השבת מסייעת לשמוע את הבת קול

עוד יש לומר בביאור דברי הגמרא 'הכא דעיקר שבת תני אבות ותני תולדות', על פי מה דאיתא בברייתא באבות (פ"ו מ"ב): 'אמר רבי

ליטול חלק בהוצאת הגליון ולהארות והערות או לקבל הגליון, ניתן לפנות gilyonhamier@gmail.com

דפוס והוצאה לאור

דפוס מלכות בארה"ק
עוסק כבר מזה שנים
בהדפסת ספרים באיכות
ובמהירות הנדרשת

עימוד - גראפיק - הדפסה - שופינג

מיוחד
לעת הצורך
הדפסה של
2 ימים

הוצאה לאור
עריכה • עימוד • הדפסה

חדש!!!
הדפסת
ספרים גם
בכמות
קטנה

עריכה

גליון זה ועוד ספרים וגליונות רבים וחשובים נערכו ע"י עורכי מלכות הוצאה לאור בארה"ק
צוות אברכים תלמידי חכמים
שידם רב להם
במכמני התורה והחסידות